Mikroekonomická kvantifikace výhodnosti českého základního důchodového pojištění dle parametrů pro rok 2023

Jiří Vopátek

Abstrakt

Příspěvek se zabývá solidaritou a ekvivalencí minimální výše vyměřovacího základu pro odvod pojistného na důchodové pojištění za období 1993–2022 s dopadem na řádný starobní důchod u osmi vymezených příjmově typizovaných jedinců. Analýza dle parametrů pro rok 2023 prokazuje, že zaměstnanec ve vztahu k minimálnímu započitatelnému příjmu získává celkovou důchodovou dávku až na úrovni 7,3násobku svého průměrného měsíčního vyměřovacího základu. Vnitřní výnosové procento (IRR) zde dosahuje nejvyšších hodnot. U osoby samostatně výdělečně činné s minimálním vyměřovacím základem pro odvod pojistného dosahuje výše řádně vyměřeného starobního důchodu více než 2,9násobku svého průměrného měsíčního vyměřovacího základu. I v tomto případě IRR dosahuje vysokých hodnot. Osoba s minimální mzdou získává celkovou důchodovou dávku na úrovni 2,1násobku svého průměrného měsíčního vyměřovacího základu. Článek analýzou IRR dokládá, že tzv. I. důchodový pilíř je stále výhodně nastaven pro osoby s nejnižšími vyměřovacími základy pro odvod pojistného na důchodové pojištění.

Klíčová slova: Česká republika, důchod, pojistné na důchodové pojištění, solidarita, ekvivalence, vyměřovací základ, vnitřní výnosové procento, doba pobírání

Abstract

The paper addresses the solidarity and equivalence of the minimum amount of the assessment base for the payment of pension insurance premiums for the period 1993–2022 with an assessment of the impact on the regular old-age pension for eight defined income-typed individuals. According to the parameters for 2023, the analysis revealed that with respect to the minimum countable income, employees receive a total pension benefit of up to 7.3 times their average monthly assessment base, concerning which the internal rate of return (IRR) attains its highest values. Regarding self-employed persons with a minimum assessment base for the payment of insurance premiums, the amount of the duly assessed old-age pension reaches more than 2.9 times their average monthly assessment base; thus, even in this case, the IRR attains high values. Persons on the minimum wage receive a total pension benefit at a level of 2.1 times their average monthly assessment base. The article proves, employing IRR analysis, that the so-called first pension pillar remains advantageous for persons with the lowest assessment bases for the deduction of pension insurance premiums.

Keywords: Czech Republic, pension, pension insurance premiums, solidarity, equivalence, assessment basis, internal rate of return, acquisition period

Úvod

Základním pilířem financování důchodových dávek je v ČR tzv. I. pilíř (základní důchodové pojištění). Jde o systém s povinnou účastí, průběžně financovaný a dávkově definovaný, kterého se vedle zaměstnanců účastní také osoby v kategorii osob samostatně výdělečně činných (OSVČ).

Minimální vyměřovací základy pro platbu pojistného na důchodové pojištění z kategorie OSVČ (viz tabulku A v příloze) mají vliv na vyměření výše důchodové dávky, konkrétně na tzv. procentní výměru, která odráží ekvivalentnost (zásluhovost) odvozenou od vyměřovacích základů pro platbu pojistného na důchodové pojištění. Celková výše důchodové dávky se skládá z procentní výměry a tzv. základní výměry.

V roce 2016 ministryně práce a sociálních věcí dopisem OSVČ upozornila na budoucí nízký důchod v případě nízkých (minimálních) vyměřovacích základů pro platbu pojistného na důchodové pojištění (Břešťan, 2016). V dopise se uvádí tento příklad: OSVČ byla důchodově pojištěna 45 let, odchází do starobního důchodu v roce 2015 a v období podnikání (1991–2014) si platila minimální zákonné pojistné na důchodové pojištění. Základ pro výpočet důchodu je v dopise spočten na částku 4 989 Kč, tj. pro potřebu výpočtu tzv. procentní výměry, která dle uvedeného činí 3 368 Kč (1,5 % x 45 let x 4 989). S tzv. základní výměrou je výše starobního důchodu v dopise vyčíslena na 5 768 Kč (při vyloučené době v období 1986–1990).

České základní důchodové pojištění (dále též důchodový systém, tzv. I. pilíř) poskytuje jako součást sociálního systému relativně vyšší plnění osobám s nižšími příjmy v porovnání s osobami vyšších příjmů. *V rámci přípravy podkladů pro rozhodování o pokračování důchodové reformy v letech 2004 až 2005 (činnost tzv. Bezděkovy komise)* byly provedeny propočty prostřednictvím vnitřní míry výnosu (Výkonný tým – Základní varianta, 2005). *„Kritérium vnitřní míry výnosu nahlíží na důchodový systém jako na investici jednotlivce a kalkuluje výnosnost takovéto investice (placení pojistného vs. získaný důchod ze systému)"* (s. 9). V dokumentu jsou uvedeny vnitřní míry výnosu dle tehdy platné legislativy k 1. 10. 2004. Konkrétně se uvádí: *„Celkově dochází ve středním až dlouhém období pro všechny PTJ* [příjmově typizované jedince] *k určitému poklesu vnitřní míry výnosu. Důchodový systém však i nadále poskytuje dlouhodobý výnos přes 5,5 % ročně pro PTJ-muže (přes 6 % ročně pro PTJ-ženy) s průměrným a podprůměrným celoživotním výdělkem. Detailní analýza prokázala, že výše vnitřní míry výnosu není příliš citlivá na skutečném věku odchodu do důchodu"* (s. 9). Předmětná analýza se nezabývá detailní problematikou dopadu minimálních vyměřovacích základů u OSVČ, osob v zaměstnání s minimálními příjmy ani osob, které v rámci zaměstnání dosahují minimálního započitatelného měsíčního příjmu v kategorii, kdy již nejde o tzv. příležitostné zaměstnání (viz § 6 zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců č. 54/1956 Sb. a § 6 zákona o nemocenském pojištění č. 187/2006 Sb.).

V březnu 2010 vydal Ústavní soud ČR nález ÚS Pl. ÚS 8/07 (Sbírka zákonů č. 135/2010 Sb.), ve kterém se zabýval problematikou nastavení tzv. redukčních hranic, solidaritou spolu s ekvivalencí v průběžném

systému financování důchodových dávek. Uvedeným nálezem Ústavní soud ČR zasáhl do tzv. I. pilíře, kdy došlo ke zrušení ustanovení § 15 zákona o důchodovém pojištění (tzv. redukční hranice).

Od 1. 1. 2021 si mohou za určitých podmínek OSVČ zvolit tzv. paušální režim (zákon č. 540/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů). V takovém případě je minimální vyměřovací základ pro platbu pojistného na sociální zabezpečení, které zahrnuje pojistné na důchodové pojištění, zvýšen o 15 % (§ 14 odst. 3 zákona České národní rady o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti č. 589/1992 Sb.). Současně ČSSZ uvádí: *„V případě, že by si OSVČ, jejíž daň byla rovna paušální dani, chtěla určit vyměřovací základ vyšší, může takto učinit jen souběžným přihlášením se k dobrovolnému důchodovému pojištění podle § 6 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů"* (ČSSZa).

Cíl příspěvku

Tento článek si klade za cíl kvantifikovat dopad různě vysokých, zejména minimálních vyměřovacích základů pro odvod pojistného na důchodové pojištění na celkovou výši řádného starobního důchodu (tzv. základní výměra spolu s procentní výměrou). Autor zohledňuje právní úpravu České republiky a přináší simulaci tzv. vnitřního výnosového procenta. Rozšiřuje propočty Výkonného týmu (2005) o problematiku minimálních odvodů pojistného na důchodové pojištění OSVČ ve vzájemné komparaci níže metodicky vymezených příjmově typizovaných jedinců (dále též PTJ) ke stavu důchodové legislativy roku 2023. Za pomoci simulace tzv. vnitřního výnosového procenta a poměru důchodové dávky k dlouhodobému průměrnému vyměřovacímu základu pro odvod pojistného lze s ohledem na míru solidarity lépe posoudit samotné nastavení tzv. I. pilíře za pomoci PTJ s různě vysokými vyměřovacími základy pro odvod pojistného na důchodové pojištění.

Cíl 1: určit dopad minimálního vyměřovacího základu na výši řádného starobního důchodu u OSVČ (0), která vykonávala podnikání jako svou hlavní činnost, kdy v období 2013–2015 se neúčastnila zrušeného tzv. II. pilíře (zákon o důchodovém spoření č. 426/2011 Sb.; zákon č. 428/2011 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o důchodovém spoření a zákona o doplňkovém penzijním spoření; § 105c zákona o důchodovém pojištění č. 155/1995 Sb.). Výpočet je rozšířen o dvě specifické situace OSVČ v paušálním režimu, které umožní kvantifikovat dopad různých minimálních vyměřovacích základů u OSVČ na výši důchodové dávky v komparaci s dalšími PTJ: a) OSVČ (1), která by odváděla minimální pojistné na důchodové pojištění v paušálním režimu hypoteticky již od roku 1993, tj. v období 1993–2022, dle systému nastaveného od 1. 1. 2021. Minimální vyměřovací základ se v této variantě navyšuje o 15 % již od roku 1993; b) OSVČ (2), která je rovněž v paušálním režimu po celé období 1993–2022 (stejně jako OSVČ /1/) a současně v období posledních 15 roků, tj. 2008–2022, si minimální vyměřovací základ pro odvod pojistného zvyšuje souběžným přihlášením se k dobrovolnému důchodovému pojištění podle § 6 odst. 2 z. č. 155/1995 Sb. Cílem vyčíslení procentní výměry ve všech variantách OSVČ je provedení její komparace s procentní výměrou PTJ, který pobíral měsíční příjem: a) na úrovni násobku 0,5; 0,7; 1,0 tzv. všeobecného vyměřovacího základu (VVZ) dle z. č. 155/1995 Sb., b) na úrovni jednonásobku minimální mzdy (MM), a dále za c) se zaměstnancem, který je důchodově pojištěn minimální částkou, která dosahuje započitatelného příjmu v měsíci, kdy již nejde o tzv. příležitostné zaměstnání (viz zákon o nemocenském pojištění).

Cíl 2: na základě celkové výše odvedeného pojistného na důchodové pojištění v období 1993–2022 spolu s výší tzv. řádného starobního důchodu vyměřeného dle parametrů pro rok 2023 vyčíslit tzv. vnitřní výnosové procento (IRR) v závislosti na době jeho pobírání u OSVČ (/0/; /1/; /2/) při minimálním vyměřovacím základu pro odvod pojistného na důchodové pojištění. Výsledky OSVČ jsou komparovány s PTJ, který pobíral měsíční příjem na úrovni: a) příslušného násobku VVZ, b) jednonásobku MM, a za c) se zaměstnancem, který dosahuje minimálního započitatelného příjmu v měsíci, kdy již nejde o tzv. příležitostné zaměstnání dle zákona o nemocenském pojištění.

Text je členěn do třech základních částí. **První část** se zabývá problematikou solidarity a ekvivalence v základním důchodovém systému (tzv. I. pilíř, základní důchodové pojištění). **V části druhé** objasňujeme zvolenou metodiku, shrnujeme systém výpočtu důchodové dávky v rámci tzv. I. pilíře a vymezení přístupu v podobě vnitřního výnosového procenta (IRR) spolu s uvedením problematiky doby pobírání procentní výměry. **Třetí část** přináší vlastní analýzu a její výsledky.

1 Teoretická východiska: solidarita a ekvivalence v pojetí redukčních hranic v I. pilíři v podmínkách ČR

Krebs (2010) uvádí, že *„míra solidarity v důchodovém systému je dána zejména příjmovou redistribucí a poskytováním výhodnějších pravidel pro některé skupiny pojištěnců,"* kdy jako příklad zmiňuje zvýhodnění OSVČ právě v oblasti výše pojistného na důchodové pojištění: *„Možnost volby relativně nízkého vyměřovacího základu a skutečnost, že se při jeho stanovení vychází z rozdílu mezi příjmy a výdaji, vedou k tomu, že se OSVČ podílejí na úhradě výdajů na svůj důchod oproti zaměstnancům v menší míře. OSVČ odvedly v roce 2008 v průměru pojistné na důchody z vyměřovacího základu ve výši cca 50 % průměrného vyměřovacího základu zaměstnance. Zaměstnanci tak výrazně dotují OSVČ."* V důsledku redistribuce systému jsou vykazovány výrazné prvky příjmové solidarity: *„Osoby s vyššími příjmy mají relativně nižší důchody, protože poměr důchodu k dosahované mzdě klesá s rostoucí mzdou."* Pokles je *„způsoben výraznou redukcí osobního vyměřovacího základu. Systém je pak příliš štědrý pro důchody z podprůměrných příjmů a naopak poskytuje nedostatečnou náhradu pro důchody z nadprůměrných příjmů"* (s. 235–236).

Rovněž Přib (2012) uvádí: *„V důchodovém pojištění se uplatňuje princip solidarity, a to především pojištěnců s vyššími příjmy s pojištěnci s nižšími příjmy. Tento princip se v praxi projevuje především ve způsobu stanovení výše důchodu, neboť od určité výše se základ pro výpočet důchodu redukuje, tj. nezohledňuje se plně"* (s. 12).

Pojistněmatematická zpráva o důchodovém pojištění za rok 2017 (MPSV) k redukčním hranicím sděluje, že aplikace *„redukčních hranic představuje významný prvek příjmové solidarity v důchodovém systému, kdy k vyšším příjmům je při stanovení důchodu přihlíženo méně a naopak k nižším příjmům více. K příjmům nad druhou redukční hranici se nepřihlíží vůbec"* (s. 6). Lze doplnit, že problematikou nastavování redukčních hranic se zabýval Ústavní soud ČR, který zrušil ustanovení § 15 zákona o důchodovém pojištění (viz nález Ústavního soudu ČR č. 135/2010 Sb.). Vláda na nález Ústavního soudu ČR reagovala zákonem č. 220/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.

Z hlediska právního, morálního, sociálního se tématem spravedlnosti zabývá Zoubek (2010), který mimo jiné uvádí, že *„spravedlnost je v prvé řadě kategorií etickou a v právním smyslu znamená poskytnout státní ochranu proti nespravedlnosti. Zde ovšem narážíme na složitou otázku kritérií spravedlivého rozhodování"* (s. 45). V případě sociální spravedlnosti autor poukazuje na rozpínání tohoto pojmu do neurčita s obtížnou jasností, jako je např. *„sociální spravedlnost, sociální demokracie, sociální tržní hospodářství nebo sociální právní stát, to vše jsou pojmy, které zamlžují kategorie spravedlnosti, demokracie či právního státu"* (s. 48).

Holub (2009) vymezuje solidaritu vertikální a horizontální. V případě **vertikální solidarity** se jedná *„o solidaritu vysokopříjmových s nízkopříjmovými v rámci jedné generace účastnící se důchodového pojištění,"* kdy tato solidarita je ovlivněna

redukčními hranicemi. Dále jde *„o solidaritu jednotlivých forem výdělečné činnosti (solidarita zaměstnanců s OSVČ, kdy je OSVČ umožněno stanovit si vyměřovací základ ve výši určitého procentního zohlednění rozdílu mezi příjmy a výdaji).“* V případě **horizontální solidarity** se může jednat *„o solidaritu mezi ekonomicky aktivní a ekonomicky neaktivní částí populace vyjádřenou prostřednictvím institutu náhradních dob pojištění.“* Autor dále zmiňuje **solidaritu mezigenerační a vnitrogenerační,** tj. prostřednictvím institutu náhradních dob pojištění – např. *„osoby s nižším vzděláním s osobami s vyšším vzděláním; solidaritou bezdětných s dětnými; solidaritou zaměstnaných s nezaměstnanými; solidaritou zdravých a nemocných“* (s. 476).

Autoři Šatava a Pertold (2017) uvádějí, že OSVČ podnikající od roku 1996 mají v porovnání se zaměstnanci pobírajícími průměrnou mzdu důchody nižší v průměru o 13 %, kdy příčinou jsou vyměřovací základy, které jsou pouze z poloviny zisku. Současně autoři upozorňují na to, že kvůli nízkým vyměřovacím základům v důchodovém systému u OSVČ dochází k redistribuci právě od zaměstnanců směrem k OSVČ, kdy obě skupiny mají stejnou pracovní historii.

Autoři Dušek, Kalíšková a Münich (2013) ve své studii poukazují na výraznou disparitu ve zdanění zaměstnanců a podnikatelů v daňovém systému v ČR, což má negativní dopad i na odvody nejen pojistného na důchodové pojištění, ale i na odvody veřejného zdravotního pojištění. Výrazný rozdíl mezi zaměstnanci a podnikateli pak vede, jak závěr studie uvádí, *„k nadužívání kontraktů OSVČ i v případech, kdy by jinak zaměstnanecký kontrakt byl výhodnější“* (s. 5).

Tzv. ekvivalence se v systému projevuje do úrovně první redukční hranice, která je nastavena na úroveň 44 % tzv. průměrné mzdy vymezené zákonem o důchodovém pojištění (§ 15 odst. 3 a 4 z. č. 155/1995 Sb.). Po jejím překročení již samotná výše procentní výměry důchodové dávky neroste proporcionálně s výší předdůchodového příjmu, roste pomaleji. Rytířová (2013) uvádí, že *„důchodové pojištění je nevýhodné pro osoby s vyššími příjmy, např. ve srovnání s třetím pilířem, kdy prvek solidarity se takto neprojevuje; vyplácené dávky zde plně odpovídají naspořeným prostředkům“* (s. 43).

2 Vymezení metodického přístupu

a) Metodické ukotvení pro cíl 1

Metodika výpočtu řádného starobního důchodu vychází ze zákona o důchodovém pojištění (z. č. 155/1995 Sb.).

Předmětem analýzy je dopad vyměřovacích základů na odvod pojistného na důchodové pojištění u vymezených PTJ (OSVČ a zaměstnanci) na výši řádného starobního důchodu, která je odrazem parametrů pro výpočet důchodové dávky pro rok 2023 (viz tabulku B v příloze).

Osobní vyměřovací základ, ze kterého vychází tzv. procentní výměra důchodové dávky, se upravuje dle redukčních hranic (první a druhé), kdy částka nad první redukční hranicí se započítává pouze částečně, tj. 26 %. V případě vyšších příjmů dochází k ovlivnění výše procentní výměry druhou redukční hranicí. Čím vyšší příjem, respektive vyměřovací základ pro odvod pojistného (VZ), tím nižší je poměr celkové důchodové dávky, resp. samotné procentní výměry k předdůchodovému příjmu (VZ). Princip výpočtu shrnuje Rytířová (2013) prostřednictvím níže uvedeného schéma 1.

Schéma 1 Princip výpočtu důchodové dávky

Zdroj: Rytířová (2013, s. 31); upraveno

Výpočty v předloženém článku jsou postaveny na modelových situacích vycházejících z těchto předpokladů: ve všech variantách se jedná o pojištěnce, který nemá nárok na zvýšení procentní výměry starobního důchodu za vychované dítě dle zákona č. 323/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, a zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení; odchází do řádného starobního důchodu v roce 2023; celková doba důchodového pojištění činí 45 let; do výpočtu vstupují výdělky vymezené § 16 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění za rozhodné období 1986 až 2022. Parametry výpočtu jsou uvedeny v tabulce A v příloze (shrnutí vývoje minimálního vyměřovacího základu u OSVČ /0/), v tabulce B v příloze (parametry výpočtu pro rok 2023) a v tabulce C v příloze (matice vstupních údajů).

Tzv. PTJ se pro dané potřeby vymezují v **osmi variantách, kdy předdůchodový příjem je a)** pro **tři modelové varianty** v období 1986–2022 na úrovni příslušného násobku tzv. všeobecného vyměřovacího základu (VVZ) dle z. č. 155/1995 Sb., tj. 0,5; 0,7; 1,0; **b)** pro **jednu modelovou variantu** v období 1986–1992 jednonásobek tzv. VVZ a pro období 1993–2022 jednonásobek MM; **c)** pro **jednu modelovou variantu** v období 1986–1992 jednonásobek VVZ a pro období 1993–2022 situace, kdy zaměstnanec je důchodově pojištěn minimální částkou, která dosahuje započitatelného příjmu v měsíci, kdy již nejde o tzv. příležitostné zaměstnání dle zákona o nemocenském pojištění. Zaměstnanec si v tomto případě lacině kupuje účast v I. pilíři ještě za výhodnějších podmínek oproti OSVČ s minimálním vyměřovacím základem pro odvod pojistného na důchodové pojištění; **d)** pro **jednu modelovou variantu** v období 1986–1992 na úrovni jednonásobku tzv. VVZ a pro období 1993–2022 v úrovni minimálního vyměřovacího základu (VZmin) u osoby samostatně výdělečně činné **(OSVČ /0/)** vykonávající hlavní činnost. Tato varianta je výpočty rozšířena o specifické situace OSVČ v paušálním režimu: **a) OSVČ (1),** která by odváděla minimální pojistné na důchodové pojištění v paušálním režimu hypoteticky již od roku 1993, tj. v období 1993–2022, dle systému nastaveného od 1. 1. 2021. Minimální vyměřovací základ se v této variantě navyšuje o 15 % již od roku 1993; **b) OSVČ (2),** která je rovněž v paušálním režimu po celé období 1993–2022 (stejně jako OSVČ /1/) a současně v období posledních 15 roků, tj. 2008–2022 si minimální vyměřovací základ pro odvod pojistného zvyšuje souběžným přihlášením k dobrovolnému důchodovému pojištění podle § 6 odst. 2 z. č. 155/1995 Sb.

Tzv. PTJ představuje určité zjednodušení. Ve všech variantách se jedná o **tzv. statického jedince,** jehož příjem po celou dobu pracovní či ekonomické aktivity kopíruje v příslušném období vývoj příslušného předdůchodového příjmu, resp. vyměřovacího základu pro odvod pojistného na důchodové pojištění.

Průměrná mzda se pro uvedené účely ztotožňuje s tzv. VVZ, který je zákonem o důchodovém pojištění dlouhodobě metodicky ukotven a pro každý rok je samostatně vyhlašován ve sbírce zákonů.

Ve všech modelových variantách činí tzv. vyloučená doba 0.

b) Metodické ukotvení pro cíl 2

Prostřednictvím simulace vnitřního výnosového procenta (IRR) je určena hypoteticky požadovaná výnosnost tzv. I. pilíře vycházející z postupně odváděného pojistného (1993–2022) na důchodové pojištění a hodnoty pobíraného řádně vyměřeného starobního důchodu dle parametrů pro rok 2023 při uvažované době pobírání (15, 20, 25 let). Princip je zachycen prostřednictvím schéma 2.

Potřebné hodnoty jsou shrnuty v tabulce D v příloze.

Po dobu pobírání důchodové dávky dochází u daného PTJ k dekumulaci pojistného

Schéma 2 Princip metodického postupu

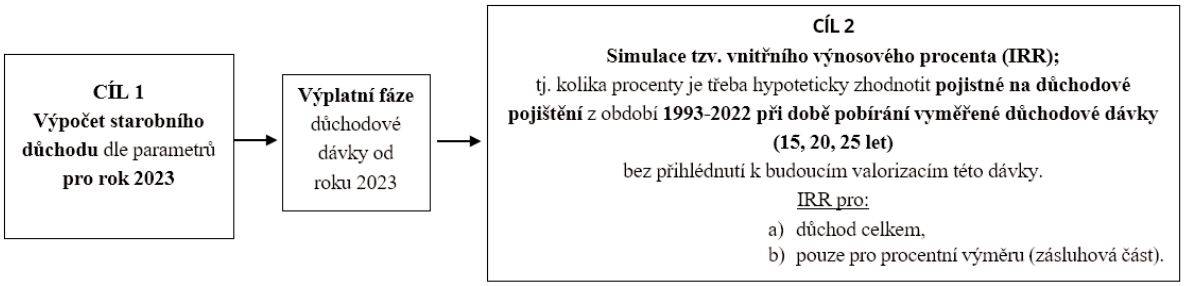

Zdroj: vlastní

na důchodové pojištění z období 1993–2022. Při postupné dekumulaci se určí tzv. vnitřní výnosové procento (Internal Rate of Return, IRR) ve výši, pro kterou bude platit nulová čistá současná hodnota (Net Present Value, NPV), tedy NPV = 0 (Leinweber, Dedek, Kotěšovcová, 2014).

IRR (2023) je determinováno zejména faktorem času, tj. po jakou dobu bude nevalorizovaná důchodová dávka (což IRR podhodnocuje, viz dále) v dané výši v jednotlivých rocích pobírána. Čím bude doba pobírání delší, tím bude požadavek na IRR vyšší, a opačně.

V rámci interpretace v uvedeném kontextu platí, že čím je IRR vyšší, tím je účast v systému I. pilíře pro daného PTJ výhodnější. Čím vyšší hodnota IRR, tím více jsme upozorňováni na situaci, že PTJ uhradil do I. pilíře méně, než z důchodového systému s ohledem na výši důchodové dávky a délku jejího pobírání může získat. Nastavení systému se stává pro příslušného PTJ za daných okolností výhodné. Čím je IRR nižší, tím se stává nastavení systému tzv. I. pilíře pro daného PTJ v komparaci s jinými PTJ méně výhodné. Dávka je s ohledem na výši odvedeného pojistného PTJ v komparaci s jiným PTJ příliš nízká nebo je dávka pobírána velmi krátkou dobu. Obecně výhoda i nevýhoda se zcela vytrácí v situaci, kdy IRR = 0; účast v tzv. I. systému se stává irelevantní. V případě záporných hodnot IRR by byla signalizována specifická situace, kdy doba pobírání důchodové dávky by byla s ohledem na výši dávky velmi krátká nebo samotná výše důchodové dávky by byla s ohledem na odvedené pojistné na důchodové pojištění velmi nízká. Tudíž pro daného PTJ by byl systém tzv. I. pilíře nevýhodný. Vyměřovací základy pro odvod pojistného na důchodové pojištění byly vysoké.

Z metodického hlediska se upřesňuje: a) sazba pojistného na důchodové pojištění v celkové výši 28 % (resp. ve sledovaném období se pohybovala mezi 26 % až 28 %) kryje tři rizika (stáří, invaliditu a pozůstalost). Dle portálu MF ČR (monitor.statnipokladna.cz; dle údajů ČSSZ) se na starobní důchody v průměru za období 2017–2021 z vybraného pojistného na důchodové pojištění vydává cca 82,64 %. Zbývající připadá na ostatní důchodové dávky. Z celkové sazby 28 % připadá na starobní důchody 23,14 p. b. Pro potřeby analýzy je zahrnuto celé pojistné na důchodové pojištění s vědomím toho, že hodnoty IRR jsou o něco podhodnocené; **b)** analýza abstrahuje od budoucí valorizace vyměřeného řádného starobního důchodu po roce 2023, neboť valorizaci by bylo nutné čistě odhadovat. Výše takového odhadu by mohla být spekulativní. Z tohoto důvodu vychází IRR (2023) ve všech případech nižší (IRR je podhodnocené) oproti situaci se zohledněním budoucí valorizace; **c)** hodnota IRR bude mít (vedle vlivu doby pobírání důchodové dávky) tendenci se (mírně) zvyšovat tím více, čím kratší bude období pro zahrnutí pojistného na důchodové pojištění od r. 1993 včetně. Resp. hodnota IRR má tendenci (mírně) klesat, čím pozdější výpočet důchodové dávky je prováděn s ohledem na počet let odváděného pojistného na důchodové pojištění od uvedeného roku, tj. v situacích zvyšujícího se počtu let pro odvod pojistného od roku 1993, která jsou do výpočtu IRR zahrnuta (ceteris paribus). Autor si je tak vědom, že na straně jedné pracuje s dobu pojištění 45 let, ovšem odvedené pojistné na důchodové pojištění se kalkuluje od roku 1993, tedy „pouhých" 30 let. U budoucích výpočtů (mladších ročníků) se tento rozdíl postupně snižuje a až vyrovnává. Tím bude budoucí simulovaná hodnota IRR tlačena směrem dolů.

2.1 Doba pobírání procentní výměry důchodové dávky

V roce 2023 odcházejí do důchodu muži s datem narození 1. 1. 1959 až 31. 12. 1959, kdy důchodový věk činí 64 let. Dobu pobírání důchodové dávky lze rozlišovat třemi pohledy. **Pohled první:** střední délka života neboli naděje dožití **(e_x)** v rámci statistické úmrtnosti *„udává průměrný počet let, který prožije právě x-letá osoba při zachování úmrtnostních poměrů daného období. Jedná se o syntetický ukazatel, který odráží úmrtnostní poměry ve všech věkových skupinách"* (ČSÚ). Pro uvedeného muže dosahuje naděje dožití **(e_x)** dle údajů roku 2021 při věku 62 let (r. narození 1959) hodnoty 16,57 roků (ČSÚ). Naděje dožití má tendenci se v čase postupně mírně prodlužovat. **Pohled druhý:** průměrnou dobu pobírání důchodové dávky uvádí Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZb) 18,9 roků (muži; údaj r. 2021), viz tabulku E v příloze. Mírný pokles pro rok 2021 je dán vyšší smrtností s ohledem na pandemii covidu-19. V případě zohlednění tzv. vzdělanostně podmíněné úmrtnosti lze přidat **pohled třetí.** V rámci této úmrtnosti je diskutována naděje dožití osob, které mají nejnižší příjmy (tedy na úrovni minimální mzdy), neboť dosahují nejnižšího vzdělání (= základní vzdělání). Viz např. Mackenbach a kol. (2015). Jde o tzv. nerovnost v úmrtnosti podle úrovně dosaženého vzdělání, kdy lidé s nižší úrovní vzdělání mají výrazně kratší střední délku života než lidé s vyšším vzděláním. V případě mužů v ČR (data 2000–2005) se prostřednictvím datového souboru DEMETRIQ uvádí míra úmrtnosti podle dosaženého vzdělání na úrovni cca 2,8 (cca 2,2 v případě žen). Úmrtnost u mužů se základním a nižším sekundárním vzděláním je o cca 2,8krát vyšší (resp. cca 2,2krát vyšší u žen) než u osob s postsekundárním vzděláním. Na uvedenou problematiku upozorňují rovněž Zimmermann a kol. (2014), kdy ve svém článku poukazují na skutečnost, že segmenty populace s vyšším vzděláním, které mají obvykle vyšší výdělky, mají také vyšší očekávanou délku života. Výsledky autorů ukazují, že rozdíly vyplývající z výše vzdělání (čtyři vzdělávací skupiny), výše důchodové dávky (resp. procentní výměry) a doby jejího pobírání jsou relativně velké.

Autoři Jahoda, Špalek (2009) předpokládají, že střední délka života se u osoby (bez ohledu na pohlaví) ve věku 65 let zvyšuje o 0,1 roku každý rok. Rozsah zvýšení (0,1 roku/rok) je obtížné odhadnout, neboť to znamená odhad průměrného věku umírání za několik let odteď. Z uvedeného důvodu jsou uvažovány alternativní scénáře doby pobírání důchodové dávky.

3 Analytická část

a) Výsledky dle vymezeného cíle 1

Výpočty potvrzují nelineární růst důchodové dávky v závislosti na výši předdůchodových příjmů. S růstem vyměřovacích

základů (VZ) se postupně snižuje ekvivalence (zásluhovost) a současně se zvyšuje solidarita v důchodovém systému ve prospěch osob s nízkými předdůchodovými příjmy.

Procentní výměra je v případě OSVČ v paušálním režimu (/1/; 10 163 Kč) oproti OSVČ bez paušálního režimu (/0/; 9 508 Kč) vyšší pouze o cca 6,89 %, resp. o 655 Kč/měsíčně. OSVČ (1) si tak „kupuje" měsíční nominální zvýšení procentní výměry při vyšší měsíční platbě na pojistném o 15 %. V komparaci procentní výměry OSVČ (/0/; 9 508 Kč) s procentní výměrou zaměstnance s minimálním započitatelným příjmem pro odvod pojistného na důchodové pojištění (6 431 Kč) je tato výměra OSVČ (0) vyšší o cca 47,85 %. Jde tak o komparaci dlouhodobě nejnižších vyměřovacích základů v období 1993–2022 mezi OSVČ (0) a zaměstnanci.

V komparaci procentní výměry mezi OSVČ s paušálním režimem hypoteticky již od roku 1993 (/1/; 10 163 Kč) a OSVČ (/2/; 12 231 Kč) lze pozorovat, že v případě vyměřovacích základů v režimu paušální daně a současně s přihlášením se k dobrovolnému důchodovému pojištění v posledních 15 letech (2008–2022) je procentní výměra OSVČ (2) v komparaci s OSVČ (1) vyšší o cca 20,35 %.

Procentní výměra PTJ s MM činí 12 141 Kč, u OSVČ (2) 12 231 Kč. I přesto, že OSVČ (2) odvedla na pojistném důchodového pojištění o cca 20,19 % více než PTJ s MM, tak procentní výměra (zásluhová část) dosahuje pohledem roku 2023 téměř stejné výše.

Výsledky jsou shrnuty v tabulce 1; odvedené pojistné je uvedeno v tabulce D v příloze.

U OSVČ s minimálními VZ (0) z období 1993–2022, tj. za období 30 let, výše důchodové dávky dosahuje více než 2,92násobku tohoto minimálního průměrného VZ (13 548 / 4 639), resp. 2,04 při zohlednění pouze procentní výměry. Ještě daleko vyššího násobku ve výši více než 7,32 (10 471 / 1 430), resp. 4,49 při zohlednění pouze procentní výměry, je dosaženo u zaměstnanců s téměř celoživotním minimálním započitatelným příjmem pro odvod pojistného na důchodové pojištění. Takových násobků není zdaleka dosaženo u osob s jinými hypoteticky nejnižšími téměř celoživotními příjmy (VZ), tj. v případě příjmů na úrovni 0,5 VVZ; 0,7 VVZ a osoby s příjmem na úrovni minimální mzdy. Obdobnou situaci je možné pozorovat i u OSVČ (1), kde tyto násobky činí 2,66; resp. 1,90. V případě OSVČ (2) 1,80; resp. 1,35. Tyto poměry signalizují výhodné nastavení tzv. I. pilíře pro osoby s různými dlouhodobě nízkými VZ.

Tabulka 1 Celková výše řádného starobního důchodu vyměřená v roce 2023
(doba pojištění 45 let, 1 rok pojištění = 1,5 % z výpočtového základu po redukci)

Položka výpočtu	0,5 VVZ	0,7 VVZ	1,0 VVZ	1,0 MM	Minimální započitatelný příjem zaměstnance	(0) VZ_{min} u OSVČ
Osobní vyměřovací základ před redukcí	20 148 Kč	28 208 Kč	40 294 Kč	18 674 Kč	9 526 Kč	14 085 Kč
Výpočtový základ	18 369 Kč	20 464 Kč	23 607 Kč	17 986 Kč	9 526 Kč	14 085 Kč
Procentní výměra dle doby pojištění (67,5 % z výpočtového základu)	**12 400 Kč**	**13 814 Kč**	**15 935 Kč**	**12 141 Kč**	**6 431 Kč**	**9 508 Kč**
Základní výměra r. 2023	4 040 Kč	4 040 Kč	4 040 Kč	4 040 Kč	4 040 Kč	4 040 Kč
Celkový řádný starobní důchod dle parametrů roku 2023	**16 440 Kč**	**17 854 Kč**	**19 975 Kč**	**16 181 Kč**	**10 471 Kč**	**13 548 Kč**

Specifické situace u OSVČ

Položka výpočtu	(1) VZ_{min} OSVČ – režim paušální daň	(2) VZ_{min} OSVČ – režim paušální daň s dobrovolnou účastí
Osobní vyměřovací základ před redukcí	15 055 Kč	19 192 Kč
Výpočtový základ	15 055 Kč	18 120 Kč
Procentní výměra dle doby pojištění (67,5 % z výpočtového základu)	**10 163 Kč**	**12 231 Kč**
Základní výměra r. 2023	4 040 Kč	4 040 Kč
Celkový řádný starobní důchod dle parametrů roku 2023	**14 203 Kč**	**16 271 Kč**

Zdroj: vlastní zpracování

Poznámka:
VVZ – všeobecný vyměřovací základ (jeho násobek), OSVČ – osoba samostatně výdělečně činná s minimálním vyměřovacím základem (VZ), MM – minimální mzda (její jednonásobek)

Na straně jedné zde může uvedená celková výše řádného starobního důchodu vyměřeného dle parametrů pro rok 2023 vypadat jako velmi nízká. Tj. např. v případě varianty PTJ s minimální mzdou (16 181 Kč), s minimálním započitatelným příjmem zaměstnance (10 471 Kč), OSVČ (0) s minimálním vyměřovacím základem (13 548 Kč), OSVČ (1) 14 203 Kč, OSVČ (2) 16 271 Kč. Na straně druhé individuální poměr vyměřené celkové výše starobního důchodu k průměrnému vyměřovacímu základu za posledních 30 let vykazuje důchodová dávka nemalé výše (213,98 %; 732,24 %; 292,05 %; 266,22 %; 180,31 %). Tímto pohledem lze obtížně hovořit o nízké důchodové dávce. Takto nastavený důchodový systém tzv. I. pilíře, resp. jeho výdajová strana v porovnání s příjmovou stranou, generuje až velkorysé důchodové dávky s ohledem na dlouhodobě nejnižší VZ pro odvod pojistného na důchodové pojištění, byť se jedná o dávkově definované důchodové schéma.

Výpočty jsou shrnuty v tabulce 2.

Pro osoby s nejnižšími možnými vyměřovacími základy pro odvod pojistného na důchodové pojištění je uvedené nastavení tzv. I. pilíře velmi příznivé, neboť minimální platby jim s ohledem na solidaritu generují podstatně vyšší důchodovou dávku. Uvedenému jde u OSVČ naproti **a)** zejména samotné nastavení daňových základů, neboť v případě uplatňování tzv. výdajových paušálů[1] dle zákona o dani z příjmů ve své podstatě snižuje vyměřovací základ pro odvod pojistného na důchodové pojištění, a to až na minimum a za **b)** nastavení minimálního vyměřovacího základu pro odvod pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, resp. pojistného na důchodové pojištění na úrovni pouhých 25 % tzv. průměrné mzdy dle zákona o důchodovém pojištění. Lze shrnout, že OSVČ (resp. obecně PTJ s nízkými VZ) s minimálními odvody jsou dotovány jak z řad samotných OSVČ s vyššími VZ, tak také zaměstnanci s vyššími VZ. V případě osoby z řad zaměstnanců, která dosahuje ve své podstatě minimálního započitatelného příjmu pro odvod pojistného na důchodové pojištění, kdy již nejde o tzv. příležitostné zaměstnání, je situace ještě více specifická. Tato osoba si za nejnižší možné odvody „kupuje" v takto nastaveném důchodovém systému velkorysou důchodovou dávku.

b) Výsledky dle vymezeného cíle 2

Odvedené pojistné na důchodové pojištění dle jednotlivých modelových variant v období 1993–2022 je shrnuto v tabulce D v příloze.

Doba pobírání řádného starobního důchodu je s ohledem na výše uvedené její vymezení stanovena variantně (15; 20; 25 let).

Tabulka 2 Výše důchodové dávky k průměrnému měsíčnímu vyměřovacímu základu

Položka výpočtu	0,5 VVZ	0,7 VVZ	1,0 VVZ	1,0 MM	Minimální započitatelný příjem zaměstnance	(0) VZ_{min} u OSVČ
Celková výše řádného starobního důchodu r. 2023	**16 440 Kč**	**17 854 Kč**	**19 975 Kč**	**16 181 Kč**	**10 471 Kč**	**13 548 Kč**
Průměrný měsíční VZ z období 1993–2022 (30 let)	**10 786 Kč**	**15 100 Kč**	**21 570 Kč**	**7 562 Kč**	**1 430 Kč**	**4 639 Kč**
Výše celkového důchodu / průměrný měsíční VZ (1993–2022)	**152,42 %**	**118,23 %**	**92,61 %**	**213,98 %**	**732,24 %**	**292,05 %**
Výše procentní výměry k průměrnému měsíčnímu VZ (1993–2022)	**114,96 %**	**91,48 %**	**73,88 %**	**160,55 %**	**449,72 %**	**204,96 %**

Specifické situace u OSVČ

Položka výpočtu	(1) VZ_{min} OSVČ – režim paušální daň	(2) VZ_{min} OSVČ – režim paušální daň s dobrovolnou účastí
Celková výše řádného starobního důchodu r. 2023	**14 203 Kč**	**16 271 Kč**
Průměrný měsíční VZ z období 1993–2022 (30 let)	**5 335 Kč**	**9 024 Kč**
Výše celkového důchodu / průměrný měsíční VZ (1993–2022)	**266,22 %**	**180,31 %**
Výše procentní výměry k průměrnému měsíčnímu VZ (1993–2022)	**190,50 %**	**135,54 %**

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 3 Simulující vnitřní výnosové procento (IRR) v rámci I. pilíře při zohlednění celkové výše řádného starobního důchodu s parametry roku 2023
(při zohlednění pouze zásluhové části, tj. procentní výměry uvedené důchodové dávky)

Doba pobírání	IRR dosažené při příslušné době pobírání celkové výše řádného starobního důchodu vyměřeného v roce 2023 (pouze při procentní výměře)					
	0,5 VVZ	**0,7 VVZ**	**1,0 VVZ**	**1,0 MM**	**Minimální započitatelný příjem zaměstnance**	**(0) VZ_{min} u OSVČ**
	Celková výše řádného starobního důchodu vyměřeného v roce 2023 (pouze procentní výměra)					
	16 440 Kč (12 400 Kč)	17 854 Kč (13 814 Kč)	19 975 Kč (15 935 Kč)	16 181 Kč (12 141 Kč)	10 471 Kč (6 431 Kč)	13 548 Kč (9 508 Kč)
15 let	5,26 % (3,83 %)	3,98 % (2,66 %)	2,72 % (1,54 %)	7,14 % (5,68 %)	14,40 % (11,94 %)	9,08 % (7,22 %)
20 let	6,08 % (4,78 %)	4,91 % (3,72 %)	3,78 % (2,72 %)	7,84 % (6,49 %)	14,74 % (12,39 %)	9,68 % (7,95 %)
25 let	6,55 % (5,33 %)	5,45 % (4,34 %)	4,39 % (3,42 %)	8,22 % (6,95 %)	14,90 % (12,61 %)	9,99 % (8,34 %)

Specifické situace u OSVČ

Doba pobírání	IRR dosažené při příslušné době pobírání celkové výše řádného starobního důchodu vyměřeného v roce 2023 (pouze při procentní výměře)	
	(1) VZ_{min} OSVČ – režim paušální daň	**(2) VZ_{min} OSVČ – režim paušální daň s dobrovolnou účastí**
	Celková výše řádného starobního důchodu vyměřeného v roce 2023 (pouze procentní výměra)	
15 let	8,60 % (6,83 %)	7,07 % (5,39 %)
20 let	9,23 % (7,59 %)	7,88 % (6,34 %)
25 let	9,56 % (7,00 %)	8,31 % (6,87 %)

Zdroj: vlastní výpočty

S ohledem na očekávání, že se střední délka života či naděje dožití (e_x) postupně zvyšuje, lze považovat pobírání důchodové dávky dle nastaveného statutárního věku pro odchod do důchodu po dobu cca 20 let (+/-) za pravděpodobné (ceteris paribus).

Požadavky na nejvyšší hodnoty IRR jsou vykazovány u nízkopříjmových jedinců. Absolutně nejvyšších hodnot je dosaženo v kategorii zaměstnanců s dlouhodobě minimálním započitatelným příjmem a dále pak u OSVČ s minimálními vyměřovacími základy. Relativně vysoké hodnoty ukazují, že za daných podmínek uvedený PTJ s ohledem na odvedené pojistné na důchodové pojištění za roky 1993–2022 získá při dané době pobírání důchodové dávky ze systému tzv. I. pilíře mnohem více, než bylo z jeho strany do systému vloženo. Uvedené implikuje mikroekonomický finančně nekrytý individuální závazek, resp. individuální deficit, v takto nastaveném systému. S postupným růstem vyměřovacích základů pro odvod pojistného na důchodové pojištění se požadavek na IRR snižuje. Ovšem čím vyšší doba pobírání řádného starobního důchodu, tím vyšší IRR.

Mezi faktory, které tlačí IRR k vyšším hodnotám, lze zejména zařadit: čím vyšší základní výměra (resp. její zohlednění ve výpočtu IRR) důchodové dávky, tím vyšší IRR; čím delší doba pobírání důchodové dávky, tím vyšší IRR; čím nižší vyměřovací základy pro odvod pojistného na důchodové pojištění, tím vyšší IRR; při zohlednění budoucí valorizace důchodová dávky by bylo IRR vyšší. V případě opaku je tendence k nižším hodnotám IRR.

Každoročními propočty dle příslušných parametrů pro výpočet řádného starobního důchodu lze dlouhodobě sledovat nastavení tzv. I. pilíře prostřednictvím IRR za pomoci staticky vymezených PTJ.

Závěr

I přes rozhodnutí Ústavního soudu ČR z roku 2010 je v českém důchodovém systému stále obsažena silná příjmová redistribuce, která posiluje pobídky k platbě minimálního pojistného na důchodové pojištění. Systém tzv. I. pilíře je i nadále výrazně příjmově redistribuční a preferuje skupiny, které odvádějí minimální platby do systému. OSVČ má současně možnost prostřednictvím daňových technik optimalizovat daňový základ, který vstupuje do systému vyměřovacího základu pro odvod pojistného na důchodové pojištění. Rovněž má možnost se rozhodnout, zda vstoupí či nevstoupí do tzv. paušálního režimu a zda bude či nebude tento režim kombinovat se souběžným přihlášením se k dobrovolnému důchodovému pojištění.

Analýza za pomoci simulace vnitřního výnosového procenta (IRR) dokládá,

že nízkopříjmovým jedincům (zejména v případě OSVČ s minimálním vyměřovacím základem /VZ/, zaměstnanec s minimálním započitatelným příjmem, minimální mzdou) se za stávajících podmínek vyplatí účast v tzv. I. pilíři. Stávající dlouhodobé nastavení tzv. I. pilíře generuje nízkopříjmovým příjmově typizovaným jedincům (PTJ) relativně – s ohledem na dlouhodobě minimální VZ – vysokou základní důchodovou dávku. Při různé délce jejího pobírání (bez přihlédnutí k její postupné valorizaci) získávají ze systému výrazně více než jakýkoliv jiný PTJ.

V širším kontextu nelze pominout fakt, že tzv. I. pilíř, který tvoří základ finančního zabezpečení na stáří, je pouhou jednou součástí širšího systému sociálního zabezpečení, v němž stát na jedné straně nabízí různou formu podpory těm, kterým příjmy nestačí na pokrytí základních výdajů (např. při nízkém nominálním důchodu lze za zákonem daných podmínek čerpat příspěvek na bydlení), a na straně druhé vyžaduje neúměrně vyšší pojistné na důchodové pojištění pro zachování finanční udržitelnosti takového systému.

Uvedené propočty vztažené k roku 2023 nadále potvrzují trend vysoké solidarity ve prospěch osob s nízkými vyměřovacími základy pro odvod pojistného na důchodové pojištění, což může být nadále v kolizi s nálezem Ústavního soudu ČR (Pl. ÚS 8/07).

Takto dlouhodobě nastavený systém může otevírat otázku spravedlnosti při vyměřování důchodových dávek. K takovému posouzení může být využit nejen náhradový poměr, ale také poměr mezi důchodovou dávkou k průměrnému VZ za dané období spolu s přístupem prostřednictvím simulace IRR a jeho vývoje v čase. Metodický přístup k měření solidarity a ekvivalence lze využít nejen při případné důchodové reformě, ale také při parametrických úpravách samotného tzv. I. pilíře v ČR.

1 § 7 odst. 7 Zákona o daních z příjmů č. 586/1992 Sb., v platném znění: paušál 80 % (max. 1,6 mil. Kč), 60 % (max. 1,2 mil. Kč), 40 % (max. 0,8 mil. Kč), 30 % (max. 0,6 mil. Kč); stav k 19. 11. 2021.

Literatura

Boldrin, M., Jimenez-Martin, S., & Peracchi, F. (1999). Social security and retirement in Spain. In J. Gruber & D. A. Wise(Eds.),Social security and retirement around the world (pp. 305–353). Chicago: University of Chicago Press

Brdek, M.; Jírová, H.; Krebs, V. a Průša, L. (2002). Trendy v evropské sociální politice. Praha: ASPI, 2002. ISBN 80-86395-25-1

Břešťan, R. (2016). *Ministryně Marksová varuje živnostníky: Platťe více! Podívejte se na celý dopis.* Dostupné z: https://hlidacipes.org/ministryne-marksova-varuje-zivnostniky-platte-vice-podivejte-se-na-cely-dopis/

ČSSZa. *OSVČ poplatníkem v paušálním režimu.* Dostupné z: https://www.cssz.cz/web/cz/osvc-v-pausalnim-rezimu [on-line: 2022-11-05]

ČSSZb. Otevřená data: *Průměrná délka pobírání starobního důchodu.* Dostupné z: https://data.cssz.cz/web/otevrena-data/graf-prumerna-delka-pobirani-starobniho-duchodu

Český statistický úřad (ČSÚ). *Úmrtnostní tabulky za ČR, regiony soudržnosti a kraje* - 2020-2021, 30. 5. 2022. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/umrtnostni-tabulky-za-cr-regiony-soudrznosti-a-kraje-20202021 [on-line: 2022-10-19]

Dušek, L.; Kalíšková, K.; Münich, D. (2013). *Kdo a kolik odvádí do společné kasy? Zdanění příjmů ze zaměstnání a podnikání v českém systému.* IDEA 2013. Studie 8/2013, 7. 10. 2013. Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA). Vydavatel: Národohospodářský ústav AVČR, v.v.i., s. 1–10. Dostupné z: https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_8_2013.pdf

Fachinger, U. & Frankus, A. (2015). Freelancers, self-employment and the insurance against social risks. In A. Burke (Ed.), The handbook of research on freelancing and self-employment (pp. 135–146). Foxrock: Senate Hall Academic

Holub, M.; *Nepříspěvkové doby pojištění – významný prvek české důchodové reformy.* Politická ekonomie, 57 (4); s. 471 – 494. ISSN 0032-3233 (Print) 2336-8225 (Online). Dostupné z: https://polek.vse.cz/pdfs/pol/2009/04/03.pdf

Höppner, J. (2021). How does self-employment affect pension income? A comparative analysis of European welfare states. Soc Policy Adm. 2021; 55: 921–939. Dostupné z: https://doi-org.zdroje.vse.cz/10.1111/spol.12676

Choi, J. (2009). Pension Schemes for the Self-Employed in OECD Countries. OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 84, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/224535827846

Krebs, V. (2010). *Sociální politika.* 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. ISBN 978-80-7357-585-4.

Jahoda, R.; Špalek, J. (2009). *Pension Reform through Voluntary Opt-Out: The Czech Case. Finance a úvěr – Czech Journal of Economics and Finance,* 59, 2009, no. 4; s. 309–333. Dostupné z: http://journal.fsv.cuni.cz/storage/1163_1163_309-333---jah-sp.pdf

Lakotová, L. (2019). Komparativní analýza penzijních systémů. Informační studie. Národní rozpočtová rada, sekce Makroekonomických a fiskálních analýz. Dostupné z: https://unrr.cz/vydavame/studie/

Leinweber, V.; Dedek, O.; Kotěšovcová, J. (2014). *Operativní a strategické podnikové finance: kde a jak se v podniku generují peníze.* Praha: VOX. ISBN 978-80-87480-21-2.

Mackenbach J. P.; Menvielle, G.; Jasilionis, and Rianne de Gelder. (2015). MEASURING EDUCATIONAL INEQUALITIES IN MORTALITY. STD/DOC(2015)8, STD WORKING PAPER No 66. Dostupné z: http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=STD/DOC(2015)8&docLanguage=En

MPSV. *Pojistněmatematická zpráva o důchodovém pojištění za rok 2017.* Dostupné z: https://www.mpsv.cz/web/cz/statisticke-informace-projekce-a-pojistnematematicke-zpravy-o-socialnim-pojisteni

Nález č. 135/2010 Sb., nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 3. 2010 ve věci návrhu na zrušení § 15 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (Pl. ÚS 8/07)

Nařízení vlády č. 227/1995 Sb., kterým se stanoví pro účely důchodového pojištění výše všeobecných vyměřovacích základů za období před rokem 1995 a výše přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 1994

Nařízení vlády č. 290/2022 Sb., o výši všeobecného vyměřovacího základu za rok 2021, přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2021, redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu pro rok 2023 a základní výměry důchodu stanovené pro rok 2023 a o zvýšení důchodů v roce 2023

Portál MF ČR. Dle dat ČSSZ. Dostupné z: monitor.statnipokladna.cz

Přib, J. (2012). *Kdy do důchodu a za kolik.* 13. aktualizované vydání: GRADA Publishing, a. s. ISBN 978-80-247-4090-4.

Rytířová, L. (2013). *Důchodový systém v České republice.* 1. vydání: Nakladatelství ANAG. ISBN 978-80-7263-821-5.

Sněmovní tisk 787/0 z 23. března 2020. *Vládní návrh zákona o některých úpravách v oblasti pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a důchodového pojištění v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii v roce 2020,* viz zákon č. 136/2020 Sb.

Šatava, J.; Pertold, F. (2017). *Příjmy seniorů: práce, nástupní důchody a jejich valorizace.* IDEA PRO VOLBY 2017. Studie 9/2017, červen 2017. Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA). Vydavatel: Národohospodářský ústav AVČR, v.v.i., s. 1–24. Dostupné z: https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_9_2017_Prijmy_senioru/mobile/index.html#p=13

Výkonný tým – Základní varianta (2005). *Příprava podkladů pro rozhodování o pokračování důchodové reformy v letech 2004 až 2005 (činnost tzv. Bezděkovy komise).* Soubory ostatních variant – Základní varianta. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/web/cz/priprava-podkladu-pro-rozhodovani-o-pokracovani-duchodove-reformy-v-letech-2004-az-2005-cinnost-tzv.-bezdekovy-komise-

Zimmermann, P.; Mazouch, P.; Hulíková Tesárková, K. (2014). *The difference in present value of retirement pensions for education groups.* The 8th International Days of Statistics and Economics, Prague, September 11–13, 2014 (s. 1715–1721). Dostupné z: https://msed.vse.cz/msed_2014/article/397-Zimmermann-Pavel-paper.pdf

Zákon č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění, v platném znění

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, v platném znění

Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, v platném znění

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, v platném znění

Zákon č. 136/2020 Sb., o některých úpravách v oblasti pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a důchodového pojištění v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii v roce 2020

Zákon č. 220/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 540/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony v souvislosti s paušální daní; Sněmovní tisk č. 922/0

Zákon č. 323/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 582/1992 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů

Zoubek, V. (2010). *Právověda a státověda.* Úvod do právního a státovědního myšlení. Plzeň. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o. 700 s. ISBN 978-80-7380-239-4.

Ing. Jiří Vopátek, Ph.D. (jiri.vopatek@vse.cz; jvopatek@centrum.cz) působí jako odborný asistent a současně i jako vedoucí Katedry společenských věd Fakulty managementu VŠE v Praze (Prague University of Economics and Business, Faculty of Management, Department of Social Sciences), Jarošovská 1117/II, 377 01 Jindřichův Hradec, Česká republika. Zaměřuje se zejména na problematiku důchodového systému v České republice a veřejné finance.

PŘÍLOHA

Tabulka A Vývoj minimálního vyměřovacího základu pro platbu pojistného na důchodové pojištění u osob samostatně výdělečně činných (hlavní činnost)

Rok	Minimální měsíční vyměřovací základ u hlavní činnosti	Sazba pojistného na důchodové pojištění
1993	1/2 minimální mzdy, tj. 1 100 Kč	27,2 %
1994	1/2 minimální mzdy, tj. 1 100 Kč	27,2 %
1995	1/2 minimální mzdy, tj. 1 250 Kč	27,2 %
1996	1/4 první redukční hranice, tj. 1 250 Kč	26,0 %
1997	1/4 první redukční hranice, tj. 1 400 Kč	26,0 %
1998	1/4 první redukční hranice, tj. 1 475 Kč	26,0 %
1999	1/4 první redukční hranice, tj. 1 525 Kč	26,0 %
2000	1/4 první redukční hranice, tj. 1 575 Kč	26,0 %
2001	1/4 první redukční hranice, tj. 1 650 Kč	26,0 %
2002	1/4 první redukční hranice, tj. 1 775 Kč	26,0 %
2003	1/4 první redukční hranice, tj. 1 850 Kč	26,0 %
2004	40 % z 1 (VVZ_{2002} * PK_{2002}), tj. 40 % z 1 (15 711 * 1,0717) = 3 368 Kč	28,0 %
2005	45 % z 1 (VVZ_{2003} * PK_{2003}), tj. 45 % z 1 (16 769 * 1,0665) = 4 024 Kč	28,0 %
2006	50 % z 1 (VVZ_{2004} * PK_{2004}), tj. 50 % z 1 (17 882 * 1,0532) = 4 709 Kč	28,0 %
2007	50 % z 1 (VVZ_{2005} * PK_{2005}), tj. 50 % z 1 (18 809 * 1,0707) = 5 035 Kč	28,0 %
2008	50 % z 1 (VVZ_{2006} * PK_{2006}), tj. 50 % z 1 (20 050 * 1,0753) = 5 390 Kč	28,0 %
2009	25 % z (VVZ_{2007} * PK_{2007}), tj. 25 % z (21 527 * 1,0942) = 5 889 Kč	28,0 %
2010	25 % z (VVZ_{2008} * PK_{2008}), tj. 25 % z (23 280 * 1,0184) = 5 928 Kč	28,0 %
2011	25 % z (VVZ_{2009} * PK_{2009}), tj. 25 % z (24 091 * 1,0269) = 6 185 Kč	28,0 %
2012	25 % z (VVZ_{2010} * PK_{2010}), tj. 25 % z (24 526 * 1,0249) = 6 285 Kč	28,0 %
2013	25 % z (VVZ_{2011} * PK_{2011}), tj. 25 % z (25 093 * 1,0315) = 6 471 Kč	28 % bez účasti v tzv. II. pilíři (jinak 30 %)
2014	25 % z (VVZ_{2012} * PK_{2012}), tj. 25 % z (25 903 * 1,0015) = 6 486 Kč	28 % bez účasti v tzv. II. pilíři (jinak 30 %)
2015	25 % z (VVZ_{2013} * PK_{2013}), tj. 25 % z (25 903 * 1,0273) = 6 653 Kč	28 % bez účasti v tzv. II. pilíři (jinak 30 %)
2016	25 % z (VVZ_{2014} * PK_{2014}), tj. 25 % z (26 357 * 1,0246) = 6 752 Kč	28,0 %
2017	25 % z (VVZ_{2015} * PK_{2015}), tj. 25 % z (27 156 * 1,0396) = 7 058 Kč	28,0 %
2018	25 % z (VVZ_{2016} * PK_{2016}), tj. 25 % z (28 250 * 1,0612) = 7 495 Kč	28,0 %
2019	25 % z (VVZ_{2017} * PK_{2017}), tj. 25 % z (30 156 * 1,0843) = 8 175 Kč	28,0 %
2020*)	25 % z (VVZ_{2018} * PK_{2018}), tj. 25 % z (32 510 * 1,0715) = 8 709 Kč	28,0 %
2021**)	25 % z (VVZ_{2019} * PK_{2019}), tj. 25 % z (34 766 * 1,0194) = 8 861 Kč	28,0 %
2022	25 % z (VVZ_{2020} * PK_{2020}), tj. 25 % z (36 119 * 1,0773) = 9 728 Kč	28,0 %
2023	25 % z (VVZ_{2021} * PK_{2021}), tj. 25 % z (38 294 * 1,0530) = 10 081 Kč	28,0 %

Zdroj: z. č. 589/1992 Sb., včetně přihlédnutí k § 5 odst. 3 ve znění do 31. 12. 1995; z. č. 155/1995 Sb.; vlastní zpracování
*Poznámky: *) v případě roku 2020 u OSVČ viz zákon č. 136/2020 Sb.*
***) Od roku 2021+ z. č. 540/2020 Sb. (Sněmovní tisk č. 922) je minimální vyměřovací základ pro potřeby tzv. paušálního režimu navýšen o 15 %*

Tabulka B Parametry pro výpočet nově vyměřené důchodové dávky pro rok 2023

Parametr	Hodnota
Výše základní výměry důchodu pro rok 2023	4 040 Kč
Všeobecný vyměřovací základ za rok 2021	38 294 Kč
Přepočítací koeficient pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2021	1,0530
Redukční hranice pro stanovení výpočtového základu	
- první (činí 44 % průměrné mzdy vymezené zákonem o důchodovém pojištění)	17 743 Kč
- druhá (činí 400 % průměrné mzdy vymezené zákonem o důchodovém pojištění)	161 296 Kč
Výpočtový základ z osobního vyměřovacího základu (§ 16) se stanoví tak, že:	
- do částky první redukční hranice se počítá	100 %
- z částky nad první redukční hranicí do druhé redukční hranice se počítá	26 %
- k částce nad druhou redukční hranici	se nepřihlíží
Výpočet procentuální výměry důchodu z výpočtového základu za jeden rok důchodového pojištění:	
- za celý rok důchodového pojištění bez účasti na důchodovém spoření dle zákona číslo 426/2011 Sb.	1,5 %
- za celý rok důchodového pojištění s účastí na důchodovém spoření dle zákona číslo 426/2011 Sb. (v období 2013–2015)	1,2 %

Zdroj: nařízení vlády č. 290/2022 Sb.; vlastní doplnění

Tabulka C Roční vyměřovací základy v jednotlivých variantách výpočtu pro modelové situace dle příslušného násobku vymezené průměrné mzdy; jednonásobku minimální mzdy; minimálního započitatelného příjmu zaměstnance, kdy již nejde o tzv. příležitostné zaměstnání (PTJ); minimálního vyměřovacího základu OSVČ

Rok	Příslušný roční násobek průměrné mzdy, která je vymezena na úrovni tzv. všeobecného vyměřovacího základu dle § 17 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (v Kč)			V období 1986–1992 1,0 průměrné mzdy Od roku 1993 příslušný roční vyměřovací základ ve výši 1,0 násobku minimální mzdy v Kč (měsíční výše)	V období 1986–1992 1,0 průměrné mzdy Od roku 1993 příslušný roční minimální započitatelný příjem zaměstnance, kdy již nejde o tzv. příležitostné zaměstnání (viz § 6 zákona o nemocenském pojištění; měsíční výše)	(0) Roční VZ_{min} v Kč u OSVČ (měsíční výše)	Specifické situace VZ_{min} v Kč u OSVČ v režimu tzv. paušální daně dle systému upraveného z. č. 540/2021 Sb. (hypoteticky již od roku 1993)	
	0,5 průměrné mzdy	0,7 průměrné mzdy	1,0 průměrné mzdy (měsíční výše)				(1) 1986–1992 VZ v úrovni 1,0 průměrné mzdy (tj. násobku VVZ),1993–2022 VZ na úrovni VZ_{min} zvýšeného o 15 %	(2) 1986–1992 VZ v úrovni 1,0 průměrné mzdy (tj. násobku VVZ),1993–2022 VZ na úrovni VZ_{min} zvýšeného o 15 % a současně 2008–2022 souběžné přihlášení se k dobrovolnému důchodovému pojištění v posledních 15 letech
1986	17 784	24 900	35 568 (2 964)	35 568 (2 964)	35 568 (2 964)	35 568 (2 964)	35 568 (2 964)	35 568 (2 964)
1987	18 156	25 428	36 312 (3 026)	36 312 (3 026)	36 312 (3 026)	36 312 (3 026)	36 312 (3 026)	36 312 (3 026)
1988*	18 576	26 004	37 140 (3 095)	37 140 (3 095)	37 140 (3 095)	37 140 (3 095)	37 140 (3 095)	37 140 (3 095)
1989	19 020	26 628	38 040 (3 170)	38 040 (3 170)	38 040 (3 170)	38 040 (3 170)	38 040 (3 170)	38 040 (3 170)
1990	19 716	27 612	39 432 (3 286)	39 432 (3 286)	39 432 (3 286)	39 432 (3 286)	39 432 (3 286)	39 432 (3 286)
1991	22 752	31 860	45 504 (3 792)	45 504 (3 792)	45 504 (3 792)	45 504 (3 792)	45 504 (3 792)	45 504 (3 792)
1992*	27 864	39 012	55 728 (4 644)	55 728 (4 644)	55 728 (4 644)	55 728 (4 644)	55 728 (4 644)	55 728 (4 644)
1993	34 908	48 864	69 804 (5 817)	26 400 (2 200)	4 800 (400)	13 200 (1 100)	15 180 (1 265)	15 180 (1 265)
1994	41 376	57 936	82 752 (6 896)	26 400 (2 200)	4 800 (400)	13 200 (1 100)	15 180 (1 265)	15 180 (1 265)
1995	49 032	68 652	98 064 (8 172)	26 400 (2 200)	4 800 (400)	15 000 (1 250)	17 256 (1 438)	17 256 (1 438)
1996*	58 056	81 288	116 112 (9 676)	30 000 (2 500)	4 800 (400)	15 000 (1 250)	17 256 (1 438)	17 256 (1 438)
1997	64 176	89 856	128 352 (10 696)	30 000 (2 500)	4 800 (400)	16 800 (1 400)	19 320 (1 610)	19 320 (1 610)
1998	70 164	98 232	140 316 (11 693)	31 800 (2 650)	4 800 (400)	17 700 (1 475)	20 364 (1 697)	20 364 (1 697)
1999	75 936	106 308	151 860 (12 655)	41 100 (3 425)**)	4 800 (400)	18 300 (1 525)	21 048 (1 754)	21 048 (1 754)
2000*	80 940	113 316	161 880 (13 490)	51 000 (4 250)**)	4 800 (400)	18 900 (1 575)	21 744 (1 820)	21 744 (1 820)
2001	87 840	122 976	175 680 (14 640)	60 000 (5 000)	4 800 (400)	19 800 (1 650)	22 776 (1 898)	22 776 (1 898)
2002	94 272	131 976	188 532 (15 711)	68 400 (5 700)	4 800 (400)	21 300 (1 775)	24 504 (2 042)	24 504 (2 042)
2003	100 620	140 868	201 228 (16 769)	74 400 (6 200)	4 800 (400)	22 200 (1 850)	25 536 (2 128)	25 536 (2 128)

2004*	107 292	150 216	214 584 (17 882)	80 400 (6 700)	4 800 (400)	40 416 (3 368)	46 488 (3 874)	46 488 (3 874)
2005	112 860	158 004	225 708 (18 809)	86 220 (7 185)	4 800 (400)	48 288 (4 024)	55 536 (4 628)	55 536 (4 628)
2006	120 300	168 420	240 600 (20 050)	93 156 (7 763)**)	4 800 (400)	56 508 (4 709)	64 992 (5 416)	64 992 (5 416)
2007	129 168	180 828	258 324 (21 527)	96 000 (8 000)	4 800 (400)	60 420 (5 035)	69 492 (5 791)	69 492 (5 791)
2008*	139 680	195 552	279 360 (23 280)	96 000 (8 000)	4 800 (400)	64 680 (5 390)	74 388 (6 199)	194 388 (16 199)[1]
2009	144 552	202 368	289 092 (24 091)	96 000 (8 000)	24 000 (2 000)	70 668 (5 889)	81 276 (6 773)	151 944 (12 662)
2010	147 156	206 028	294 312 (24 526)	96 000 (8 000)	24 000 (2 000)	71 136 (5 928)	81 816 (6 818)	152 952 (12 746)
2011	150 564	210 792	301 116 (25 093)	96 000 (8 000)	24 000 (2 000)	74 220 (6 185)	85 356 (7 113)	159 576 (13 298)
2012*	155 424	217 596	310 836 (25 903)	96 000 (8 000)	30 000 (2 500)	75 420 (6 285)	86 736 (7 228)	162 156 (13 513)
2013	155 424	217 596	310 836 (25 903)	98 496 (8 208)**)	30 000 (2 500)	77 652 (6 471)	89 304 (7 442)	166 956 (13 913)
2014	158 148	221 400	316 284 (26 357)	102 000 (8 500)	30 000 (2 500)	77 832 (6 486)	89 508 (7 459)	167 340 (13 945)
2015	162 936	228 120	325 872 (27 156)	110 400 (9 200)	30 000 (2 500)	79 836 (6 653)	91 812 (7 651)	171 648 (14 304)
2016*	169 500	237 300	339 000 (28 250)	118 800 (9 900)	30 000 (2 500)	81 024 (6 752)	93 180 (7 765)	174 204 (14 517)
2017	180 936	253 320	361 872 (30 156)	132 000 (11 000)	30 000 (2 500)	84 696 (7 058)	97 404 (8 117)	182 100 (15 175)
2018	195 060	273 084	390 120 (32 510)	146 400 (12 200)	30 000 (2 500)	89 940 (7 495)	103 440 (8 620)	193 380 (16 115)
2019	208 596	292 044	417 192 (34 766)	160 200 (13 350)	36 000 (3 000)	98 100 (8 175)	112 824 (9 402)	210 924 (17 577)
2020*	216 720	303 408	433 428 (36 119)	175 200 (14 600)	36 000 (3 000)	104 508 (8 709)	120 192 (10 016)	224 700 (18 725)
2021	229 764	321 672	459 528 (38 294)	182 400 (15 200)	42 000 (3 500)	106 332 (8 861)	122 292 (10 191)	228 624 (19 052)
2022	241 260	337 764	482 508 (40 209)[x)]	194 400 (16 200)	42 000 (3 500)	116 736 (9 728)	134 256 (11 188)	250 992 (20 916)
Σ (měsíční průměr: 1986–2022)	**9 069**	**12 697**	**18 138**	**6 779**	**1 809**	**4 409**	**4 974**	**7 965**
(měsíční průměr: 1993–2022	**10 786**	**15 100**	**21 570**	**7 562**	**1 430**	**4 639**	**5 335**	**9 024**

Poznámka
Vyloučená doba (nemoc apod.) je pro celé období ve všech variantách uvažována s hodnotou 0.
Hodnota 1,0 všeobecného vyměřovacího základu je dána příslušným právním předpisem (nařízení vlády č. 227/1995 Sb. a následující). Měsíční částka je v případě násobku 0,5; 0,7 zaokrouhlena vždy na celé Kč nahoru.
V období 1986 – 1992 byl pobírán příjem (= vyměřovací základ u OSVČ) ve výši jednonásobku všeobecného vyměřovacího základu dle nařízení vlády č. 227/1995 Sb.
*[x] - všeobecný vyměřovací základ (VVZ) je pro rok 2022 dán odhadem růstu nominální průměrné mzdy (5 %) ve výši 40 209 Kč (38 294 * 1,05).*
** - přestupný rok*
***) průměrná minimální mzda je určena váženým aritmetickým průměrem.*

Poznámka:
**) V případě roku 2020 u OSVČ viz zákon č. 136/2020 Sb.:*
u OSVČ je abstrahováno od specifické právní úpravy dle zákona ***č. 136/2020 Sb. v souvislosti s mimořádným opatřením při epidemii v roce 2020 (covid-19).***
*[1] VZ v případě dobrovolné účasti na pojistném na důchodové pojištění pro rok 2008 činí tzv. neomezenou částku pro výpočet důchodu, která pro daný rok činí 10 000 Kč/měsíčně. V dalších letech pak 0,25 * (VVZ_{t-2} * PK_{t-2})*

Tabulka D Odvedené pojistné na důchodové pojištění v období 1993–2022

Rok	0,50 VVZ	0,70 VVZ	1,0 VVZ	1,0 MM	Minimální započitatelný příjem zaměstnance	(0) VZ_{min} u OSVČ	(1) VZ_{min} OSVČ režim paušální daň	(2) VZ_{min} OSVČ režim paušální daň s dobrovolnou účastí
	DP_t	DP_t	DP_t	DP_t	DP_t	DP_t	DP_t	DP_t
1993	9 504	13 296	18 996	7 188	1 308	3 600	4 140	4 140
1994	11 256	15 768	22 512	7 188	1 308	3 600	4 140	4 140
1995	13 344	18 684	26 676	7 188	1 308	4 080	4 704	4 704
1996	15 096	21 144	30 192	7 800	1 248	3 900	4 488	4 488
1997	16 692	23 364	33 372	7 800	1 248	4 368	5 028	5 028
1998	18 252	25 548	36 492	8 268	1 248	4 608	5 304	5 304
1999	19 752	27 648	39 492	10 692	1 248	4 764	5 484	5 484
2000	21 048	29 472	42 096	13 260	1 248	4 920	5 664	5 664
2001	22 848	31 980	45 684	15 600	1 248	5 148	5 928	5 928
2002	24 516	34 320	49 020	17 784	1 248	5 544	6 372	6 372
2003	26 172	36 636	52 320	19 344	1 248	5 772	6 648	6 648
2004	30 048	42 072	60 084	22 512	1 344	11 328	13 020	13 020
2005	31 608	44 244	63 204	24 144	1 344	13 524	15 552	15 552
2006	33 684	47 160	67 368	26 088	1 344	15 828	18 204	18 204
2007	36 168	50 640	72 336	26 880	1 344	16 920	19 464	19 464
2008	39 120	54 756	78 228	26 880	1 344	18 120	20 832	54 432
2009	40 476	56 664	80 952	26 880	6 720	19 788	22 764	42 552
2010	41 208	57 696	82 416	26 880	6 720	19 920	22 920	42 840
2011	42 168	59 028	84 324	26 880	6 720	20 784	23 904	44 688
2012	43 524	60 936	87 036	26 880	8 400	21 120	24 288	45 408
2013	43 524	60 936	87 036	27 588	8 400	21 744	25 008	46 752
2014	44 292	61 992	88 560	28 560	8 400	21 804	25 068	46 872
2015	45 624	63 876	91 248	30 912	8 400	22 356	25 716	48 072
2016	47 460	66 444	94 920	33 264	8 400	22 692	26 100	48 792
2017	50 664	70 932	101 328	36 960	8 400	23 724	27 276	51 000
2018	54 624	76 464	109 236	40 992	8 400	25 188	28 968	54 156
2019	58 416	81 780	116 820	44 856	10 080	27 468	31 596	59 064
2020	60 684	84 960	121 368	49 056	10 080	29 268	33 660	62 928
2021	64 344	90 072	128 676	51 072	11 760	29 784	34 248	64 032
2022	67 560	94 584	135 108	54 432	11 760	32 688	37 596	70 284
Celkem	1 073 676	1 503 096	2 147 100	753 828	143 268	464 352	534 084	906 012

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka E Průměrná délka pobírání řádného starobního důchodu při dosažení důchodového věku

Rok	Celkem	Muži	Ženy
$2021_{(vliv\ covidu\text{-}19)}$	23,9 roků	18,9 roků	28,1 roků
2020	24,5 roků	19,5 roků	28,5 roků
2019	24,4 roků	19,3 roků	28,2 roků
2018	24,3 roků	19,3 roků	28,1 roků
2017	24,2 roků	19,2 roků	27,9 roků
2016	24,0 roků	19,1 roků	27,6 roků
2015	24,0 roků	19,1 roků	27,5 roků

Zdroj: ČSSZb; vlastní zpracování